

Άνοιξη της αναδρομικής έκθεσης του Sean Scully «Επιβάτης» στο Μουσείο Μπενάκη

Χωρίς επιστροφή

ΜΑΡΙΑ ΜΑΥΡΙΚΑΚΗ, *Εξαρτάται, μια ιστορία ζωής δίπλα στην εξάρτηση*, εκδόσεις Πατάκη, σελ. 230

Της
ΜΑΡΙΑΣ
ΜΟΙΡΑ*

Η «ιστορία ζωής» της Μαρίας Μαυρικάκη αφηγείται με δύναμη, ευαισθησία και τρυφερότητα την χωρίς επιστροφή, την σχεδόν προδιαγεγραμμένη από τις περιστάσεις και τις αδιέξοδες επιλογές, βασανιστική πορεία προς τον θάνατο, ενός τοξικοεξαρτημένου αγαπημένου προσώπου.

Το βιβλίο διαβάζεται απνευστί, όχι γιατί ο αναγνώστης αγωνιά να μάθει το τέλος, το οποίο δηλώνεται εξαρχής, αλλά γιατί παγιδεύεται, σταδιακά και ανεπίγνωστα, σ' αυτό το σκοτεινό καρουζέλ των ελπίδων και των προσδοκιών, των ενοχών και των διαψεύσεων. Εγκλωβίζεται στον φαύλο κύκλο των άκαρπων, επίμονων, σχεδόν πεισματικών προσπαθειών διάσωσης. Εγκιβωτίζεται στην κρύπτη της απώλειας και του πένθους, παρακολουθώντας τον μάταιο αγώνα των οικείων του (μιας απλής κανονικής αγαπημένης οικογένειας) να ξεγελάσουν το πεπρωμένο, να υπερβούν τα ανυπέρβλητα εμπόδια της τοξικομανίας, να ορθώσουν τα κορμιά τους σαν τείχος προστασίας στο αναπόφευκτο. Να τραβήξουν πίσω στη ζωή, με κάθε κόστος (προσωπικό, οικονομικό, κοινωνικό) τον αμετανόητο άσωτο υιό, τον παραστρατημένο πάσχοντα με τις ανήκεστες βλάβες στην ψυχή, στο μυαλό και στο σώμα, εμποδίζοντας την ολική κατάρρευση και την μοιραία τελική έξοδο. Και συμπορεύεται ο αναγνώστης, και συμπάσχει μπαίνοντας νοερά στη θέση τους.

Η αφηγηματική δομή συνθέτει ακριβοδίκαια τις διαδοχικές επαναλαμβανόμενες μαρτυρίες όλων των εμπλεκόμενων στο δράμα: του ίδιου του χρήστη, της αδελφής του, της συντρόφου του, του ξαδέλφου, των φίλων, του γιατρού και αυτή η πολυπρόσωπη εκπροσώπηση με τις φορτισμένες από πίστη και εμμονή, πάθος και συναίσθημα εξομολογήσεις, ή τις επιστημονικές, ψυχραμες, ορθολογικές και αποστασιοποιημένες καταθέσεις, σπίνει το εφιαλτικό σκηνικό της επίγειας κόλασης των ναρκωτικών. Δημιουργεί τη συνθήκη μιας πολυπρισματικής, πολυσυλλεκτικής κατάδυσης στον άγνωστο και αδράτο, νοσηρό και ερεβώδη κόσμο της εξάρτησης.

Η συγγραφέας σ' αυτήν την σκληρή βιωματική εξιστόρηση επώδυνων εμπειριών, που ψυλαφεί με την γενναϊότητα της αυτοέκθεσης το τραύμα της χρήσης τοξικών ουσιών από ένα δικό σου άνθρωπο και της απόλυτης εξάρτησης του από αυτές, παλινδρομεί ανάμεσα στην απόγωση και την ελπίδα, στον φόβο και την ανακούφιση, στον θυμό και την συμπόνια. Δεν γράφει μια δακρύβρεχτη, μονοσήμαντη μελό ιστορία με καλούς και κακούς, θύτες και θύματα, κανονικούς και απροσάρμοστους. Ο λό-

γος της αιχμηρός στην προφορική του εκφορά και ποιητικά αποκαλυπτικός, άλλοτε δανείζεται την αλανιάρικη αργκό της πιάτσας και την προκλητική αλαζονική προπέτεια όσων τραμπολίζονται ανεπίγνωστα πάνω από την άβυσσο, όσων κάθικαν στο δρόμο φορώντας την τενεκεδένια τους πανοπλία και άλλοτε με πικρό κιούμορ και θρηνητικό αυτοσαρκασμό χαρτογραφεί τους μυστικούς λαβυρίθους των αντιφατικών συναισθημάτων και των λανθασμένων επιλογών όσων τους στηρίζουν. Με πλοηγό τους στίχους της Οδύσσειας μιλά για την αγάπη και την φροντίδα που δεν κατορθώνει να εμνευστεί ένα άλλο όραμα ζωής, σαν αντίβαρο στην απώλεια ταυτότητας, την μοναξιά και την ανασφάλεια του εξαρτημένου. Την αλληλεγγύη και την εγκαρτέρηση που ορρωδεί μπροστά στις συνεχείς παλινωδίες και υπεκφυγές, την φουγομαχία και την απραξία που δημιουργεί ακοίμητες ενοχές και την υπερπροσπάθεια που δοκιμάζει τις αντοχές όλων χωρίς να οδηγεί πουθενά. Ούτε στη λύτρωση, ούτε στην σωτηρία. Επιβεβαιώνοντας αλλά και μόνο το δίλημμα: «διάρκεις στέρση ή χρήση και θάνατος».

Ένα συνταρακτικό συγκινητικό αφήγημα για την σκοτεινή παραλυτική γοητεία των ουσιών. Για την παραμυθία της ευφορικής εμπειρίας της αρχής, το παραπλανητικό μύθευμα της ελεγχόμενης χρήσης στην συνέχεια, μέχρι την τελική παγίδευση του χρήστη στην ναρκωτική ουσία που θα ανακουφίζει πρόσκαιρα το αφόρητο ψυχικό και σωματικό άλγος. Γεμίζοντας το απόλυτο κενό. Χαρίζοντας τη λήθη. Εξασφαλίζοντας μια ακόμα μέρα πικρής ζωής. Για τις τιτάνιες προσπάθειες απεξάρτησης και κοινωνικής επανένταξης σε κέντρα, κοινότητες, προγράμματα και θεραπευτικές δομές, που ναυαγούν στα ρηχά της αδύναμης θέλησης ή της εθελούσιας παραίτησης. Για την ιώβειο υπομονή γονιών, αδελφών, συγγενών και φίλων μπροστά στην υποτροπή, ή την αμετανόητη διακινδύνευση. Για τα στερεωτικά σύνδρομα, τα τρομώδη παραληρήματα, τον νοητικό αποσυντονισμό και την οργανική και ψυχική κατάρρευση. Για τις λευκές νύχτες σε ασθενοφόρα και σε θαλάμους νοσοκομείων. Για την μοιραία τελευταία δόση που θα οδηγήσει τον αγαπημένο άνθρωπο στην ανυπαρξία και στον θάνατο. Για τα δάκρυα που δεν παρηγορούν τις ενοχές.

Ο επίλογος είναι μια ελεγεία για την θλίψη που ποτίζει την ψυχή πριν και μετά το τέλος, για την βία της μνήμης που τριγυρνά, αλύτρωτη ερινύα, σε σιγματισμένα χρόνια, πληγωμένα αισθήματα, ματαιωμένες προσπάθειες και αναπάντητα ερωτήματα. Για την νοσταλγία της παιδικής αθωότητας και της νεανικής ξενιασιάς. Για όλα όσα θα μπορούσαν να έχουν γίνει κάπως αλλιώς και δεν έγιναν. Αν ίσως... αν.